

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum malum naturæ sit obiectum timoris:

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum obiectum timoris sit bonum, uel malum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod bonum sit obiectum timoris. Dicit enim Aug. in li. 83. q. 1. quod nihil timemus, nisi ne id quod amamus, aut adeptum amittamus, aut non adipiscamur speratum; sed id quod amamus, est bonum. ergo timor respicit bonum sicut proprium obiectum.

¶ 2 Præ. Philosophus dicit in 2. Rhet. quod potestas, & super alium esse, est terribile: sed huiusmodi est quoddam bonum. ergo bonum est obiectum timoris.

¶ 3 Præ. In Deo nihil malum esse potest: sed mandatur nobis ut Deum timeamus, secundum illud ps. 23. Time Deum omnes sancti eius. ergo etiam timor est de bono.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit in 2. lib. quod timor est de malo futuro.

RESPON. Dicendum, quod timor est quidam motus appetitiue uirtutis: ad uirtutem autem appetitiuam pertinet prosecutio & fuga, ut dicitur in 6. Eth. Est autem prosecutio boni, fuga autem mali; unde quicumque motus appetitiue uirtutis ita portat profectionem, habet aliquod bonum pro obiecto: quicumque autem importat fugam, habet malum pro obiecto. unde cum timor fugam quandam importet, primo & per se respicit malum sicut proprium obiectum; potest autem respicere etiam bonum secundum quod habet habitudinem ad malum, quod quidem potest esse dupliciter. uno quidem modo, in quantum per malum priuatur bonum. ex hoc autem ipso est aliquod malum, quod est priuatiuum boni: unde cum fugiatur malum, quia malum est, sequitur ut fugiatur, quia priuatur bonum quod quis amando prosequitur: & secundum hoc dicit Aug. quod nulla est causa timendi, nisi ne amittatur bonum amatum. Alio modo comparatur bonum ad malum, ut causa ipsius, in quantum scilicet aliquod bonum sua uirtute potest inducere aliquod nocuum in bono amato. & ideo sicut spes, ut supra dictum est, ad duo respicit. scilicet ad bonum in quod tendit, & ad id per quod sperat se bonum concupitum adipisci: ita et timor ad duo respicit. scilicet ad malum quod refugit, & ad illud bonum quod sua uirtute potest infligere malum: & per hunc

F modum Deus timetur ab homine, in quantum potest infligere penam uel spiritualement, uel corporalem, & per hunc etiam modum timetur potestas alicuius hominis, maxime quando est laesua, uel quando est iniusta, quia sic in promptu habet nocuum in ferre: ita etiam timetur super alium esse, id est, inniti alii, ut scilicet in eius potestate sit constitutum nobis nocuum inferre: sicut ille, qui est conficius criminis, timet ne crimen reueletur. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

Vtrum malum nature sit obiectum timoris.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod timor non sit de malo nature. Dicit enim Philosophus in 2. Rhet. quod timor consiliatiuus facit: non autem consiliatur de his, quae a natura eueniunt, ut dicitur in 3. Ethicorum. ergo timor non est de malo nature.

¶ 2 Præ. Defectus naturales semper hominis immittunt, ut mors, & alia huiusmodi. si igitur de huiusmodi malis esset timor, oporteret quod homo semper esset in timore.

¶ 3 Præ. Natura non mouet ad contraria: sed malum nature prouenit ex natura. ergo quod timendo aliquis refugit huiusmodi malum, non est a natura. timor ergo naturalis non est de malo nature, ad quem tamen hoc malum pertinere uideretur.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. Ethicorum. quod inter omnia terribilissimum est mors, quae est malum nature.

RESPON. Dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 2. Rhet. quod timor prouenit ex phantasia futuri mali, uel contristatiui. Sicut autem contristatiuum malum est, quod contrariatur uoluntati: ita corruptiuum malum est, quod contrariatur nature, & hoc est malum nature, unde de malo nature potest esse timor. Sed considerandum est, quod malum nature quandoque est a causa naturali, & tunc dicitur malum nature, non solum quia priuatur natura bonum, sed etiam quia est effectus nature, sicut mors naturalis, & alij huiusmodi defectus. Aliquando uero malum nature prouenit ex causa non naturali, sicut mors, quae uiolenter infertur a persecutore, & utroque modo malum nature quodammodo timetur, & quodammodo non timetur. Cum enim timor proueniat ex phantasia futuri mali, ut dicit Philosophus, illud quod remouet futuri mali phantasia, excludit etiam timorem. Quod autem non apparet aliquod malum ut futurum, potest ex duobus contingere. Uno quidem modo ex hoc, quod est remotum & distans. hoc enim propter distantiam imaginatur ut non futurum: & ideo uel non timetur, uel parum timetur. Vnde Philosophus dicit in 2. Rhet. quae ualde longe sunt, non timentur: sciunt enim omnes, quod moriuntur, sed quia non prope est, nihil curant. Alio modo estimatur aliquod malum quod est futurum, ut non futurum, propter necessitatem, quae facit ipsum estimare ut

Infra art. 3. importat fugam, & obiectum eius est bonum. Ad hoc dicitur, quod sermo praesens intelligitur de omnibus per se: instantia autem allata sunt de omnibus per accidens. Prosecutio enim per se sibi uendicat bonum, & e-conuerso. Et similiter fuga per se sibi uendicat malum, & e-conuerso: unde nulla prosecutio est mali nisi per accidens, scilicet per coniunctum bonum. Et hoc modo audacia est motus prosecutiui mali, ut infra quaest. 45. patet. & similiter nulla fuga est boni nisi per accidens, scilicet propter coniunctum malum: & hoc modo desperatio est fuga boni. Ethic est tertius modus accidit talitatis inuentae in passionibus animae respectu boni & mali, de quo infra erit sermo.

¶ In toto residuo quod eiusdem aduerte, quod quia obiectum timoris includit in se tria, scilicet malum, arduum, futurum, ex his redditur ratio timendorum & non timendorum, & magis & minus timendorum. Ex ratione nanque futuri excluditur multum distantia secundum tempus, & praesentia, & inuasiuilia: quae enim apprehenduntur aliquo horum modorum, ut minus futura habentur, ut patet in 2. articulo. Ex ratione uero ardui, seu difficultatis ad euadendum uel resistendum, excluduntur mala culpa, & timor ipse quodammodo, & insolita ac repentina magis timentur: ut in tertio, quarto, & quinto articulis patet. Ex ratione uero mali non timetur per se, nisi malum: & magis timetur interminabile, ut in primo & ultimo articulo patet. Et sic habes obiectum timoris, & ex ipso rationes timendorum unitas, quod potes in aliis facere.

¶ In responsione ad ultimum, ultimi articuli eiusdem quaest. breuiter scito, quod bonitas rei est duplex, scilicet speculatiua ad ipsam rei substantiam, & circumstantiam, sicut bonitas calor est esse calor, ut quatuor uel sex &c. uel esse in tali finis, aut loco &c. Duratio non auget primam bonitatem, sed secundam, non enim calor durus tri duo, est secundum se perfectior calore uenit horum, sed bene est perfectior secundum circumstantiam temporis, & hoc intendit tam Aristoteles ibi, quae auctor hinc: qui ideo in corpore articuli praemittit, quod malum augetur dupliciter, scilicet secundum suam speciem, & secundum circumstantias, praesentiam, & uenit per oppositum latet, quod malum apprehendatur ut minus, siue ex hac siue ex illa prouenit causa, nihil refert.

¶ In toto residuo quod eiusdem aduerte, quod quia obiectum timoris includit in se tria, scilicet malum, arduum, futurum, ex his redditur ratio timendorum & non timendorum, & magis & minus timendorum. Ex ratione nanque futuri excluditur multum distantia secundum tempus, & praesentia, & inuasiuilia: quae enim apprehenduntur aliquo horum modorum, ut minus futura habentur, ut patet in 2. articulo. Ex ratione uero ardui, seu difficultatis ad euadendum uel resistendum, excluduntur mala culpa, & timor ipse quodammodo, & insolita ac repentina magis timentur: ut in tertio, quarto, & quinto articulis patet. Ex ratione uero mali non timetur per se, nisi malum: & magis timetur interminabile, ut in primo & ultimo articulo patet. Et sic habes obiectum timoris, & ex ipso rationes timendorum unitas, quod potes in aliis facere.

¶ In responsione ad ultimum, ultimi articuli eiusdem quaest. breuiter scito, quod bonitas rei est duplex, scilicet speculatiua ad ipsam rei substantiam, & circumstantiam, sicut bonitas calor est esse calor, ut quatuor uel sex &c. uel esse in tali finis, aut loco &c. Duratio non auget primam bonitatem, sed secundam, non enim calor durus tri duo, est secundum se perfectior calore uenit horum, sed bene est perfectior secundum circumstantiam temporis, & hoc intendit tam Aristoteles ibi, quae auctor hinc: qui ideo in corpore articuli praemittit, quod malum augetur dupliciter, scilicet secundum suam speciem, & secundum circumstantias, praesentiam, & uenit per oppositum latet, quod malum apprehendatur ut minus, siue ex hac siue ex illa prouenit causa, nihil refert.

¶ In toto residuo quod eiusdem aduerte, quod quia obiectum timoris includit in se tria, scilicet malum, arduum, futurum, ex his redditur ratio timendorum & non timendorum, & magis & minus timendorum. Ex ratione nanque futuri excluditur multum distantia secundum tempus, & praesentia, & inuasiuilia: quae enim apprehenduntur aliquo horum modorum, ut minus futura habentur, ut patet in 2. articulo. Ex ratione uero ardui, seu difficultatis ad euadendum uel resistendum, excluduntur mala culpa, & timor ipse quodammodo, & insolita ac repentina magis timentur: ut in tertio, quarto, & quinto articulis patet. Ex ratione uero mali non timetur per se, nisi malum: & magis timetur interminabile, ut in primo & ultimo articulo patet. Et sic habes obiectum timoris, & ex ipso rationes timendorum unitas, quod potes in aliis facere.

¶ In responsione ad ultimum, ultimi articuli eiusdem quaest. breuiter scito, quod bonitas rei est duplex, scilicet speculatiua ad ipsam rei substantiam, & circumstantiam, sicut bonitas calor est esse calor, ut quatuor uel sex &c. uel esse in tali finis, aut loco &c. Duratio non auget primam bonitatem, sed secundam, non enim calor durus tri duo, est secundum se perfectior calore uenit horum, sed bene est perfectior secundum circumstantiam temporis, & hoc intendit tam Aristoteles ibi, quae auctor hinc: qui ideo in corpore articuli praemittit, quod malum augetur dupliciter, scilicet secundum suam speciem, & secundum circumstantias, praesentiam, & uenit per oppositum latet, quod malum apprehendatur ut minus, siue ex hac siue ex illa prouenit causa, nihil refert.

¶ In toto residuo quod eiusdem aduerte, quod quia obiectum timoris includit in se tria, scilicet malum, arduum, futurum, ex his redditur ratio timendorum & non timendorum, & magis & minus timendorum. Ex ratione nanque futuri excluditur multum distantia secundum tempus, & praesentia, & inuasiuilia: quae enim apprehenduntur aliquo horum modorum, ut minus futura habentur, ut patet in 2. articulo. Ex ratione uero ardui, seu difficultatis ad euadendum uel resistendum, excluduntur mala culpa, & timor ipse quodammodo, & insolita ac repentina magis timentur: ut in tertio, quarto, & quinto articulis patet. Ex ratione uero mali non timetur per se, nisi malum: & magis timetur interminabile, ut in primo & ultimo articulo patet. Et sic habes obiectum timoris, & ex ipso rationes timendorum unitas, quod potes in aliis facere.

¶ In toto residuo quod eiusdem aduerte, quod quia obiectum timoris includit in se tria, scilicet malum, arduum, futurum, ex his redditur ratio timendorum & non timendorum, & magis & minus timendorum. Ex ratione nanque futuri excluditur multum distantia secundum tempus, & praesentia, & inuasiuilia: quae enim apprehenduntur aliquo horum modorum, ut minus futura habentur, ut patet in 2. articulo. Ex ratione uero ardui, seu difficultatis ad euadendum uel resistendum, excluduntur mala culpa, & timor ipse quodammodo, & insolita ac repentina magis timentur: ut in tertio, quarto, & quinto articulis patet. Ex ratione uero mali non timetur per se, nisi malum: & magis timetur interminabile, ut in primo & ultimo articulo patet. Et sic habes obiectum timoris, & ex ipso rationes timendorum unitas, quod potes in aliis facere.

ut praesens, unde Philosophus dicit in 2. Rhetoric. * Quod illi, qui iam decapitantur, non timent, uidentibus sibi necessitatem mortis imminere. Sed ad hoc quod aliqui s timeat, oportet adesse aliquam spem salutis: sic igitur malum naturae non timetur, quia non apprehendit ut futurum. Si uero malum naturae, quod est corruptivum, apprehendatur ut propinquum, & tamen cum aliqua spe euasione, tunc timebitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod malum naturae quandoque non provenit a natura, ut dictum est, secundum tamen quod a natura provenit, et si non ex toto uitari possit, potest tamen diffolui, & sub hac spe potest esse consilium de uitatione ipsius.

AD II. Dicendum, quod malum naturae etsi semper imminet, non tamen semper imminet de propinquo, & ideo non semper timetur.

AD III. Dicendum, quod mors, & alii defectus naturae proueniunt a natura uersali, quibus tamen repugnat natura particularis quantum potest: & sic ex inclinatione particularis naturae est dolor, & tristitia de huiusmodi malis, cum sunt praesentia, & timor si imminet in futurum.

ARTICVLVS III.

Vtrum timor sit de malo culpae.

AD TERTIVM sic proceditur. Vt quod timor possit esse de malo culpae. Dicitur n. Aug. super Canonicam lo. 9. quod timore casto timet homo separationem a Deo: sed nihil separat nos a Deo nisi culpa, secundum illud I. ai. 59. Peccata uestra diuiserunt inter uos, & Deum uestrum. ergo timor potest esse de malo culpae.

¶ 2. Praet. Tullius dicit in 4. de Tusculanis quod de illis timemus cum futura sunt, de quorum praesentia tristamur: sed de malo culpae potest aliquis dolere, uel tristari, ergo etiam malum culpae aliquis potest timere.

¶ 3. Praet. Spes timori opponitur: sed spes potest esse de bono uirtutis, ut patet per Philosophum in 9. Ethic. * & Apostolus dicit ad Gal. 5. Confido de uerbis in Domino, quod nihil aliud sapietis. ergo etiam timor potest esse de malo culpae.

¶ 4. Praet. Verecundia est quaedam species timoris, ut supra dictum est: sed uerecundia est de turpi facto quod est malum culpae. ergo & timor.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 2. Rhetoric. * quod non omnia mala timentur, puta, si aliquis erit iniustus, aut tardus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * Sicut obiectum spei est bonum futurum arduum, quod quis potest adipisci, ita timor est de malo futuro arduo, quod non potest de facili uitari. Ex quo potest accipi, quod id quod omnino subiacet potestati & uoluntati nostrae, non habet rationem terribilem: sed illud solum est terribile, quod habet causam extrinsecam. malum autem culpae propriam causam habet uoluntatem humanam, & ideo proprie non habet rationem terribilem: sed quia uoluntas ab aliquo exteriori potest inclinari ad peccandum si illud inclinans habeat magnam uim ad inclinandum, secundum hoc poterit esse timor de malo culpae, in quantum est ab exteriori causa, puta, cum aliquis timet commorari in societate malorum, ne ab eis ad peccandum inducatur: sed proprie loquendo, in tali dispositione magis timet homo seductionem, quam culpam secundum propriam rationem, id est in quantum est uoluntaria: sic enim non habet, ut timetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod separatio

A a Deo est quaedam poena consequens peccatum, & omnis poena aliquo modo est ab exteriori causa.

AD SECUNDVM dicendum, quod tristitia & timor in uno conueniunt, quia utrunque est de malo: differunt autem in duobus. In uno quidem, quia tristitia est de malo praesenti. timor de malo futuro. In alio uero, quia tristitia cum sit in concupiscibili, respicit malum absolute, unde potest esse de quocumque malo siue paruo, siue magno: timor uero cum sit in irascibili, respicit malum cum quadam arduitate, seu difficultate, quae tollitur, in quantum aliquid subiacet uoluntati: & ideo non omnia timemus quae sunt futura, de quibus tristamur cum sunt praesentia; sed aliqua, quae sunt ardua.

AD TERTIVM dicendum, quod spes est de bono quod quis potest adipisci. Potest autem aliquid adipisci bonum uel per se, uel per alium; & ideo spes potest esse de actu uirtutis, qui est in potestate nostra constitutus: sed timor est de malo quod non subiacet nostrae potestati: & ideo semper malum quod timetur, est a causa extrinseca, bonum autem quod speratur, potest esse & a causa intrinseca, & a causa extrinseca.

AD QUARTVM Dicendum, quod sicut supra dictum est, * uerecundia non est timor de actu ipso peccati, sed de turpitudine uel ignominia, quae consequatur ipsum, quae est a causa extrinseca.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum timor ipse timeri possit.

AD QUARTVM sic proceditur. Vt quod timor timeri non possit. Omne enim quod timetur, timendo custoditur, ne amittatur, sicut ille qui time amittere sanitatem, timendo custodit eam. si igitur timor timeatur, timendo se custodiet homo, ne timeat, quod uideatur esse inconueniens.

¶ 2. Praet. Timor est quaedam fuga: sed nihil fugit se ipsum. ergo timor non timet timorem.

¶ 3. Praet. Timor est de futuro: sed ille qui timet, iam habet timorem. non ergo potest timere timorem.

SED CONTRA est, quod homo potest amare amorem, & dolere de dolore. ergo et pari ratione potest timere timorem.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, * Illud solum habet rationem terribilem, quod ex causa extrinseca prouenit, non autem quod prouenit ex uoluntate nostra. Timor autem partim prouenit ex causa extrinseca, & partim subiacet uoluntati; prouenit ex causa extrinseca, in quantum est passio quaedam consequens phantasia imminens mali, & secundum hoc potest aliquis timere timorem, ne. i. imminet ei necessitas timendi propter ingruentiam alicuius excellentis mali: subiacet autem uoluntati, in quantum appetitus inferior obedit rationi, unde homo potest timorem repellere, & secundum hoc timor non potest timeri, ut dicit Aug. in li. 83. q. * Sed quia rationibus, quas inducit, aliquis posset uti ad offendendum, quod timor nullo modo timeatur, id ad eas respondendum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non omnis timor est unus timor: sed secundum diuersa, quae timeantur, sunt diuersi timores. nihil ergo prohibet, quin in uno timore aliquis praeseruet se ab alio timore, & sic custodiat se non timere tunc illo timore.

AD SECUNDVM Dicendum, quod cum sit alius timor quo timetur malum imminens, & alius timor quo timeat ipse timor mali imminens, non sequitur quod idem fugiat se ipsum, uel quod sit idem fuga suspensus.

AD TERTIVM dicendum, quod per diuersitatem timorum

li. 2. Rhet. e. 5. circa med. tom. 6.
li. 2. in 4. ar. 1. cor. Tra. 9. circa med. dium, to. 9.
li. 4. in fol. 3. a. prim. li.
Ca. 4. parum anc. med. tom. 5.
q. 4. ar. 4.
C. 5. in prin. tom. 9.
q. 4. ar. 1.
li. 3. in 4. ar. 1. cor. Tra. 9. circa med. dium, to. 9.
li. 4. in fol. 3. a. prim. li.
Ca. 4. parum anc. med. tom. 5.
q. 4. ar. 4.
C. 5. in prin. tom. 9.
q. 4. ar. 1.
li. 3. in 4. ar. 1. cor. Tra. 9. circa med. dium, to. 9.
li. 4. in fol. 3. a. prim. li.
Ca. 4. parum anc. med. tom. 5.
q. 4. ar. 4.
C. 5. in prin. tom. 9.
q. 4. ar. 1.

q. 4. ar. 4. ad 2. & 3.

Art. praeced.

q. 33. tom. 4.